

Наукове періодичне видання

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ
ПУБЛІЧНОГО
ТА ПРИВАТНОГО ПРАВА**

Науковий журнал

3 (11) 2015

ISSN 2306-9104

Наукове періодичне видання
***Актуальні питання публічного
та приватного права***

Науковий журнал

3 (11) 2015

Виходить шість разів на рік.

Редактор, коректор – Василенко Т.О.

Верстка-дизайн – Стельмашук Г.В.

Відповідальність за підбір, точність наведених на сторінках журналу фактів, цитат, статистичних даних, дат, прізвищ, географічних назв та інших відомостей, а також за розголошення даних, які не підлягають відкритій публікації, несуть автори опублікованих матеріалів. Редакція не завжди поділяє позицію авторів публікацій. Матеріали публікуються в авторській редакції. Передрукування матеріалів, опублікованих в журналі, дозволено тільки зі згоди автора та видавця. Будь-яке використання – з обов'язковим посиланням на журнал.

Свідоцтво про державну реєстрацію: КВ №19416-9216Р від 25.10.2012 р.

Засновник журналу: ГО «Причорноморська фундація права»

© ГО «Причорноморська фундація права», 2015

© Автори наукових статей, 2015

© Дизайн, Стельмашук Г.В., 2015

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА; ІСТОРІЯ ПОЛІТИЧНИХ І ПРАВОВИХ УЧЕНЬ..... 6

Гермашев Ю. А. ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК ПРАВА НА СВОБОДУ ІНФОРМАЦІЇ В УКРАЇНІ.....	6
Горбатюк В. Л. БАГАТОАСПЕКТНА ПРОЦЕДУРА ТЛУМАЧЕННЯ ПРАВОВИХ НОРМ.....	12
Каліновський А. В. ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ФРАНЦІЇ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ.....	17
Лобач К. В. ПОЛТАВСЬКИЙ КУЩНАРСЬКИЙ СУД НА ХЛІБОЗАГОТІВЕЛЬНОМУ ФРОНТІ БОРОТЬБИ З СЕЛЯНСТВОМ	23
Мінкова О. Г. ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ З ПИТАНЬ ЕКСПЕРТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВОТВОРЧОСТІ.....	29
Правдюк А. Л. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДЕРЖАВНОГО ЕКОЛОГІЧНОГО КОНТРОЛЮ.....	35
Романов М. Ю. РОЗБУДОВА ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА: ПОСТРАДЯНСЬКИЙ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД.....	41

РОЗДІЛ 2

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО; МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО..... 45

Багряк А. С. ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРАВА ВЕТО ГЛАВИ ДЕРЖАВИ ТА МОЖЛИВОСТІ ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ В КОНСТИТУЦІЙНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ.....	45
Берназюк О. О. УДОСКОНАЛЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ДОПОМІЖНИХ ОРГАНІВ ПРИ ВИЩИХ ОРГАНАХ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ.....	53
Коновеичук Х. Б. СОЦІАЛЬНІ ФУНКЦІЇ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ І УКРАЇНСЬКИЙ ДОСВІД ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ.....	59
Петришина М. О., Петришин О. О. ІНСТИТУЦІЙНА ТА СИСТЕМНО-СТРУКТУРНА ОРГАНІЗАЦІЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ.....	64
Сеньків О. М. МОДЕРНІЗАЦІЙНІ ЗМІНИ КОНСТИТУЦІЙНОЇ ЮСТИЦІЇ В УКРАЇНІ В УМОВАХ КОНСТИТУЦІЙНОЇ РЕФОРМИ: ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНИЙ АСПЕКТ.....	73

РОЗДІЛ 3

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО І ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС; СІМЕЙНЕ ПРАВО; МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО..... 78

Бойко В. В., Кічасов О. С. ПРОБЛЕМА КОМП'ЮТЕРНОГО ПІРАТСТВА В УКРАЇНІ.....	78
Вилегжаніна В. В. ПОРЯДОК УКЛАДЕННЯ ДОГОВОРУ НАЙМУ (ОРЕНДИ) ЗЕМЕЛЬНОЇ ДІЛЯНКИ ТА МОМЕНТ ПЕРЕДАЧІ ОБ'ЄКТА ОРЕНДИ.....	82
Мальський М. М. ДЖЕРЕЛА ТРАНСНАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОНАВЧОГО ПРОЦЕСУ.....	91
Олійник Я. А. ОСОБЛИВІСТЬ ЗАСТАВИ ЯК СПОСОБУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ.....	96
Ольховик Л. А., Фучеджі В. Д. ФОРМУВАННЯ ІНСТИТУТУ МОРАЛЬНОЇ ШКОДИ В УКРАЇНІ.....	103
Сидоренко О. В. ТВІР В ЦИФРОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ.....	109

Мінкова О. Г.,
*здобувач кафедри загально-правових дисциплін
факультету права та масових комунікацій
Харківського національного університету внутрішніх справ*

ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ З ПИТАНЬ ЕКСПЕРТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВОТВОРЧОСТІ

У статті досліджено чинне законодавство, що регулює питання експертизи проектів нормативно-правових актів в Україні. Запропоновано об'єднати нормативно-правові акти, які стосуються питань експертного супроводження правотворчості, у п'ять груп. Зроблено висновок, що така систематизація відповідає логіці розвитку національного законодавства у досліджуваній сфері.

Ключові слова: законодавство, правотворчість, експертиза, проект нормативно-правового акта, систематизація.

В статье исследовано действующее законодательство, регулирующее вопросы экспертизы проектов нормативно-правовых актов в Украине. Предложено объединить нормативно-правовые акты, касающиеся вопросов экспертного сопровождения правотворчества, в пять групп. Сделан вывод, что такая систематизация соответствует логике развития национального законодательства в исследуемой сфере.

Ключевые слова: законодательство, правотворчество, экспертиза, проект нормативно-правового акта, систематизация.

In the article has been analyzed current legislation governing issues of expertise of projects normative legal acts in Ukraine. It has been proposed to merge normative legal acts concerning matters of expert support of law-making in five groups. It was concluded that such systematization follows the logic of development of national legislation in the field of study.

Key words: legislation, law-making, expertise, project of normative legal act, systematization.

Актуальність теми. В сучасних соціально-політичних умовах, внаслідок розвитку процесів демократизації суспільства, модернізації національної правової системи, поглиблення міжнародно-правових зв'язків, появи нових пріоритетів розвитку правового регулювання та інших чинників, значно зростає роль експертизи проектів нормативно-правових актів. Об'єктивна потреба підвищення ефективності законодавства вимагає залучення до процесу правотворчості не лише спеціалістів у сфері юридичної науки і практики, але й соціологів, психологів, істориків, лінгвістів, економістів, екологів та інших фахівців, що, у свою чергу, обумовлює наявність багатьох різновидів експертизи нормативних документів та постійне розширення їх числа. Своєчасне та якісне експертне супроводження правотворчої діяльності дозволяє уникнути юридичних колізій, прогалин, некоректних формулювань, інших змістовних та технічних недоліків законодавства. У свою чергу, питання проведення експертизи нормативно-правових актів та їх проектів потребують належної нормативно-правової регламентації, що актуалізує вказаний напрям наукового пошуку.

Стан дослідження та постановка проблеми. Особливості експертного забезпечення

правотворчості посідають вагоме місце у новітніх наукових розвідках. У роботах С. Л. Братченка, В. О. Бутенка, К. В. Журкіної, В. Я. Колдина, Ю. В. Орлова, Е. А. Позаченюка, Г. В. Рибікової та багатьох інших вітчизняних та зарубіжних науковців висвітлені питання поняття експертизи нормативно-правових актів, визначення її функцій, суб'єктів, об'єктів, методики проведення різного роду експертиз тощо. Що стосується проблеми нормативного регулювання експертного забезпечення правотворчої діяльності, то це питання не отримало системного дослідження у сучасній юридичній науці. Зважаючи на це, метою статті є аналіз та систематизація чинного законодавства України з питань експертного забезпечення правотворчості.

Виклад основного матеріалу. Законодавство України містить значну кількість актів, що регламентують проведення судової, екологічної, санітарно-гігієнічної, медико-соціальної експертизи, визначають особливості експертних досліджень у паливно-енергетичному комплексі, оборонно-мобілізаційній роботі, сфері будівництва, транспорту, інвестицій тощо. Питання експертного супроводження правотворчості також не залишилися поза увагою законодавця.

Законодавство України, що регламентує порядок і механізми експертних досліджень нормативно-правових актів, є доволі розгалуженим. Базовим стосовно всіх видів експертиз є Закон України «Про наукову і науково-технічну експертизу» від 10.02.1995 р., який визначає поняття експертизи, її завдання, принципи, коло суб'єктів та об'єктів, форми і види експертиз, права і обов'язки їх замовників, організаторів та експертів, містить багато інших важливих положень [1]. Що стосується безпосередньо проведення різного роду експертиз у сфері правотворчості, то нормативно-правові акти з цих питань слід, на нашу думку, розподілити на декілька груп.

Акти, що визначають компетенцію та регулюють діяльність органів державної влади. Виокремлення даної групи нормативно-правових актів дозволяє, в першу чергу, окреслити коло основних замовників та виконавців експертизи залежно від об'єкта дослідження.

Так, відповідно до п. 10 ст. 15 Закону України «Про комітети Верховної Ради України», вказані комітети при здійсненні законопроектної функції мають право ініціювати укладання договорів з науковими установами, навчальними закладами та спеціалістами на науково-інформаційний пошук, розробку, доопрацювання та експертизу проектів законів, а згідно з п. 3 ст. 16 Закону, вони зобов'язані готувати висновки щодо проектів актів Верховної Ради України, внесених суб'єктами права законодавчої ініціативи [2]. Отже, комітет Верховної Ради України може бути як замовником, так і виконавцем експертного дослідження законопроектів. Регламент Верховної Ради України деталізує експертні повноваження комітетів (ст. 93), а також вказує на інших суб'єктів експертизи. Зокрема, ст. 7 Регламенту встановлює, що організаційне, правове, наукове, документальне, інформаційне, експертно-аналітичне, матеріально-технічне та фінансове забезпечення діяльності Верховної Ради, її органів, народних депутатів, депутатських фракцій (депутатських груп) у Верховній Раді здійснює Апарат Верховної Ради. Ч. 3 ст. 103 Регламенту містить припис, згідно з яким окремі законопроекти можуть направлятися для одержання експертних висновків до Кабінету Міністрів України, відповідних міністерств, інших державних органів, установ і організацій, а також окремих фахівців, а відповідно до ст. 156 вказаного документа, Рахункова палата за дорученням Верховної

Ради проводить експертизу проекту закону про Державний бюджет України на наступний рік і до 1 жовтня року, що передує плановому, та подає свої висновки Верховній Раді [3].

Акти, що встановлюють повноваження Кабінету Міністрів України та його підрозділів, також включають норми щодо організації та проведення експертизи проектів нормативних документів. Ст. 28 Закону «Про Кабінет Міністрів України» говорить про те, що уряд України на виконання рішення Верховної Ради України за зверненням відповідного комітету або з власної ініціативи подає Верховній Раді висновки щодо повноти економічного обґрунтування та фінансового забезпечення законодавчих пропозицій і проектів законів, реалізація яких потребує матеріальних та інших витрат за рахунок державного чи місцевих бюджетів. Крім того, Кабінет Міністрів України забезпечує проведення експертизи внесених на розгляд Верховної Ради України іншими суб'єктами права законодавчої ініціативи проектів законів, які надіслані Верховною Радою України. Ст. 47 даного Закону визначає, що організаційне, експертно-аналітичне, правове, інформаційне та матеріально-технічне забезпечення діяльності українського уряду здійснює Секретаріат Кабінету Міністрів України [4]. Конкретизація вказаних положень міститься у Регламенті Кабінету Міністрів України, згідно з яким до експертного забезпечення правотворчості залучаються також урядові комітети, Міністерство юстиції, Міністерство фінансів, інші органи держави та організації громадянського суспільства. Так, урядові комітети залучаються до попереднього розгляду проектів нормативно-правових актів, основних напрямів реалізації державної політики, інших документів, що подаються на розгляд Кабінету Міністрів (§ 28-1 Регламенту). Відносно законопроектів, надісланих до Кабінету Міністрів Верховною Радою, уряд організовує проведення двох видів експертиз: 1) експертиза щодо впливу законопроекту на показники бюджету і відповідності законам, якими регулюються бюджетні відносини; 2) експертиза по суті законопроекту. У першому випадку експертний висновок готує Міністерство фінансів України за участю заінтересованих центральних органів виконавчої влади, у другому – Кабінет Міністрів надсилає проект закону центральному органу виконавчої влади, до компетенції якого належить питання, що є предметом регулювання законопроекту, який

готує проект експертного висновку за участю заінтересованих органів виконавчої влади та у восьмиденний строк з дня надходження законопроекту подає його Кабінетові Міністрів (§§ 117, 118 Регламенту). Що стосується проектів урядових актів, то їх експертизу і редагування здійснює Секретаріат Кабінету Міністрів (§ 52 Регламенту) [5].

У сучасних умовах координаційним і методологічним центром у сфері нормотворчої діяльності, відповідальним за законність нормативно-правових актів, є Міністерство юстиції України. Відповідно до п. 4 Положення про Міністерство юстиції України, до повноважень Мінюсту відноситься: розробка пропозицій щодо вдосконалення законодавства; здійснення правової експертизи проектів законів, інших актів законодавства, які подаються на розгляд Кабінету Міністрів України, та проектів законів, які подаються на розгляд Верховної Ради України іншими суб'єктами права законодавчої ініціативи; підготовка зауважень і пропозицій до прийнятих Верховною Радою України законів, що надійшли на підпис Президентові України; проведення гендерно-правової, антикорупційної експертизи актів законодавства; проведення експертизи на відповідність *acquis communautaire* проектів нормативно-правових актів, які за предметом правового регулювання належать до пріоритетних сфер адаптації законодавства України до законодавства ЄС; здійснення державної реєстрації нормативно-правових актів міністерств, інших центральних органів виконавчої влади; проведення правової експертизи проектів міжнародних договорів України тощо [6].

Акти, що регулюють діяльність науково-дослідних та експертних установ. Вони створюють нормативне підґрунтя функціонування спеціалізованих інституцій, які мають належний кадровий і технічний потенціал для здійснення якісних експертиз нормативно-правових актів та їх проектів.

Зокрема, Постановою Академії правових наук України (тепер – Національна академія правових наук України) № 4/4-Н від 21.06.1995 р. був створений Інститут вивчення проблем злочинності (нині – Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса). На Інститут покладено значний обсяг завдань, що стосуються проведення фундаментальних та прикладних досліджень, спрямованих на правовий супровід діяльності Верховної Ради України, Прези-

дента України та Кабінету Міністрів України, інших центральних та місцевих органів влади в галузі боротьби зі злочинністю, правоохоронних органів; розробки наукових концепцій розвитку законодавства та практики його застосування; наукового обґрунтування та підготовки загальнодержавних і регіональних програм протидії злочинним проявам у тих чи інших суспільних сферах, а також проектів законодавчих актів, зокрема Кримінального, Кримінально-процесуального, Кримінально-виконавчого кодексів України; проведення науково-правових експертиз чинних і тих, що розробляються, нормативно-правових актів у відповідній сфері тощо [7, с. 243].

Також в Україні діє Інститут законодавства Верховної Ради України, який є базовою установою науково-правового забезпечення законодавчої діяльності українського парламенту. Відповідно до Положення про Інститут законодавства Верховної Ради України, на нього покладається виконання таких завдань: розробка наукових концепцій розвитку національного законодавства; проведення порівняльних досліджень законодавства України та законодавств іноземних держав та проблеми приведення національного законодавства у відповідність з нормами міжнародного права; підготовка проектів перспективних та поточних державних програм законопроектних робіт Верховної Ради України; організація моніторингу ефективності чинного законодавства України та прогнозування наслідків його застосування; підготовка та участь у розробці проектів законів з найважливіших питань розвитку суспільства і держави та їх наукове обґрунтування; проведення наукової експертизи проектів законодавчих актів України; надання науково-методологічної та освітньої допомоги народним депутатам України, працівникам Апарату Верховної Ради та органам місцевого самоврядування у здійсненні ними законодавчих та нормотворчих повноважень; здійснення офіційного перекладу актів європейського права на державну мову України [8].

Акти, що встановлюють гарантії прав і свобод людини і громадянина. Важливість виділення даної групи нормативно-правових актів пояснюється пріоритетністю прав і свобод людини в умовах формування демократичної, правової, соціальної держави. Акти законодавства, що стосуються різних аспектів реалізації індивідуальних та групових інтересів громадян, крім іншого, спрямовують право-

творчі органи на проведення відповідних експертних досліджень.

Так, відповідно до ст. 4 Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок та чоловіків», чинне законодавство та проекти нормативно-правових актів підлягають гендерно-правовій експертизі. Висновок гендерно-правової експертизи є обов'язковою складовою пакета документів, що подаються разом з проектом нормативно-правового акта до розгляду [9]. Згідно з Законом України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні», обов'язковій антидискримінаційній експертизі підлягають проекти законів України, актів Президента України, інших нормативно-правових актів, що розробляються міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади, державними колегіальними органами (ч. 2 ст. 8). Під антидискримінаційною експертизою слід розуміти аналіз проектів нормативно-правових актів, за результатами якого надається висновок щодо їх відповідності принципу недискримінації (п. 1 ст. 1). У вказаному Законі дискримінація розуміється як ситуація, за якої особа та/або група осіб за їх ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, віку, інвалідності, етнічного та соціального походження, громадянства, сімейного та майнового стану, місця проживання, мовними або іншими ознаками, які були, є та можуть бути дійсними або припущеними, зазнає обмеження у визнанні, реалізації або користуванні правами і свободами в будь-якій формі, крім випадків, коли таке обмеження має правомірну, об'єктивно обгрунтовану мету, способи досягнення якої є належними та необхідними (п. 2 ст. 1) [10].

Акти, що регламентують порядок проведення окремих видів експертиз. Дана група представлена переважно підзаконними нормативно-правовими актами, що деталізують й конкретизують положення базових законів.

Зокрема, Закон України «Про запобігання корупції» у ч. 2 ст. 55 Закону вказує, що Міністерство юстиції України визначає порядок і методологію проведення антикорупційної експертизи, а також порядок оприлюднення її результатів [11]. На підставі цього, Наказом Міністерства юстиції України № 383/5 від 18.03.2015 р. було затверджено Порядок проведення антикорупційної експертизи, який регламентує механізм проведення антикорупційної експертизи нормативно-правових

актів та проектів нормативно-правових актів з метою запобігання вчиненню корупційних правопорушень через наявність у законодавстві корупціогенних факторів. Визначено, зокрема, що антикорупційна експертиза проектів нормативно-правових актів проводиться як складова частина їх правової експертизи (п. 1 ч. IV Порядку), а експертиза чинних нормативно-правових актів здійснюється щодо законів України, актів Президента України та Кабінету Міністрів України у сферах: 1) прав та свобод людини і громадянина; 2) повноважень органів державної влади та органів місцевого самоврядування, осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування; 3) надання адміністративних послуг; 4) розподілу та витрачання коштів державного бюджету та місцевих бюджетів; 5) конкурсних (тендерних) процедур (п. 1 ч. II Порядку) [12]. Затверджено також Методологію проведення антикорупційної експертизи, якою визначено типові види, критерії та способи оцінки, а також способи виявлення та усунення корупціогенних факторів у нормативно-правових актах та проектах нормативно-правових актів [13].

Закон України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» вимагає проведення експертизи проектів законів України та інших нормативно-правових актів на предмет того, чи не суперечать вони базовим засадам права ЄС [14]. На виконання цієї вимоги Міністерство юстиції України видало Наказ № 42/5 від 28.04.2005 р. «Про впорядкування процесу здійснення експертизи проектів законів України та інших нормативно-правових актів на предмет їх відповідності *acquis communautaire*» [15], який визначає деякі процедурні моменти здійснення даного виду експертизи.

Положення вже згаданого Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок та чоловіків», пов'язані з необхідністю проведення гендерної експертизи, конкретизуються Постановою Кабінету Міністрів України від 12.04.2006 р. № 504 «Про проведення гендерно-правової експертизи», згідно з якою вказаний вид експертного дослідження є складовою частиною правової експертизи та здійснюється Міністром [16]. Механізм її проведення визначається Інструкцією з проведення гендерно-правової експертизи, у якій абстрактне завдання проведення вказаної

експертизи як дослідження відповідності акта законодавства принципу забезпечення рівних прав та можливостей жінок та чоловіків, перетворюється на більш конкретне – проведення комплексного дослідження чинного законодавства та проектів нормативно-правових актів на відповідність міжнародно-правовим актам з прав людини, запобігання прийняттю нормативно-правових актів, які містять дискримінаційні положення за ознакою статі (п. 1.2. Інструкції) [17].

Акти, які у непрямий спосіб стосуються питань експертного забезпечення правотворчості. Мова йде, зокрема, про нормативну регламентацію механізмів і процедур отримання від органів влади необхідної інформації для здійснення зацікавленими особами експертної діяльності.

Так, ст. 15 Закону України «Про доступ до публічної інформації» покладає на розпорядників інформації, серед іншого, обов'язок оприлюднювати нормативно-правові акти, проекти рішень, що підлягають обговоренню, інформацію про механізми чи процедури, за допомогою яких громадськість може представляти свої інтереси або в інший спосіб впливати на реалізацію повноважень розпорядника інформації [18]. Належна реалізація подібних прав та обов'язків можлива лише за умов широкого використання у правотворчому процесі новітніх інформаційно-комунікаційних технологій. У багатьох розвинених країнах світу ефективно функціонують системи «електронне урядування», «електронний парламент», які забезпечують оперативний двосторонній зв'язок між інститутами держави та суб'єктами громадянського суспільства. Відповідні інформаційні механізми розробляються і в Україні. Постановою Верховної Ради України від 5.07.2012 р. № 5096-VI затверджено Програму інформатизації законотворчого процесу у Верховній Раді України на 2012-2017 роки, пріоритетним завданням якої є створення інтегрованої електронної інформаційно-аналітичної системи «Електронний парламент» [19]. З метою забезпечення прозорості та відкритості діяльності Верховної Ради України, підвищення звітності народних депутатів перед виборцями, ширшого залучення громадян до прийняття державних рішень Розпорядженням Голови Верховної Ради України № 699 від 19.05.2015 р. було затверджено Положення про веб-ресурси Верховної Ради України. Згідно з п. 15 даного Положення, основні інформаційні ресурси веб-сайту

Комітету Верховної Ради України включають у тому числі й інформацію про законотворчу діяльність: законопроекти, що перебувають на розгляді у Комітеті та винесені на обговорення, стан розгляду законопроектів; протокол, стенограму та аудіозапис засідання Комітету (розміщуються упродовж п'яти робочих днів після проведення засідання, а в разі розгляду проектів кодексів і законопроектів, що містять понад 100 статей, пунктів – не пізніше як за два дні до розгляду відповідного законопроекту на пленарному засіданні Верховної Ради України) [20]. Реалізація цих та багатьох інших нормативних положень дозволить вирішити одне з головних завдань створення електронного парламенту в Україні, яким є побудова системи взаємопов'язаних ресурсів, коли депутат або громадянин, що користується системою, мав би інформацію та уявлення про діяльність законодавчого органу, включаючи історію законопроекту та шлях його проходження, відповідні дані з архіву про перебіг пленарних засідань, голосування, громадських обговорень, опитування громадської думки тощо [21, с. 81–82].

Висновки. Таким чином, нормативно-правове регулювання експертного забезпечення правотворчості в Україні протягом років незалежності розвивалося досить динамічно. За останні два десятиліття було прийнято низку законів та підзаконних актів, які визначають форми і види, цілі і завдання, порядок і механізми експертних досліджень проектів нормативно-правових актів, врегульовують інші важливі питання експертної діяльності. Аналіз законодавства України у досліджуваній сфері дозволяє об'єднати нормативно-правові акти, які так чи інакше стосуються питань експертного супроводження правотворчості, у декілька груп: акти, що визначають компетенцію органів державної влади; акти, що регулюють діяльність науково-дослідних та експертних установ; акти, що встановлюють гарантії прав і свобод людини і громадянина; акти, що регламентують порядок проведення окремих видів експертиз; акти, які у непрямий спосіб стосуються питань експертного забезпечення правотворчості. Проведена у такий спосіб систематизація не лише демонструє особливості призначення, проведення, оцінки й використання результатів різного роду експертиз, але й дозволяє усвідомити логіку розвитку національного законодавства щодо експертного забезпечення правотворчої діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про наукову і науково-технічну експертизу : Закон України від 10 лют. 1995 р. № 51/95-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 9. – Ст. 56.
2. Про комітети Верховної Ради України : Закон України від 4 квіт. 1995 р. № 116/95-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 19. – Ст. 134.
3. Про Регламент Верховної Ради України : Закон України від 10 лют. 2010 р. № 1861-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 14–15, № 16–17. – ст. 133.
4. Про Кабінет Міністрів України : Закон України від 27 лют. 2014 р. № 794-VII // Офіційний вісник України. – 2014. – № 20. – Ст. 619.
5. Регламент Кабінету Міністрів України : затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 18 лип. 2007 р. № 950 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/950-2007-п>
6. Положення про Міністерство юстиції України : затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 2 лип. 2014 р. № 228 // Офіційний вісник України. – 2014. – № 54. – Ст. 1455.
7. Борисов В. І. Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташица : до 20-ї річниці створення Національної академії правових наук України / В. І. Борисов, В. С. Батиргарєва // Вісник Національної академії правових наук України. – 2013. – № 2. – С. 243–257.
8. Положення про Інститут законодавства Верховної Ради України : Затв. Розпорядженням Голови Верховної Ради України від 4 серп. 2003 р. № 770 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/770/03-рп>
9. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок та чоловіків : Закон України від 08 вер. 2005 р. № 2866-IV. // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 52. – Ст. 561.
10. Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні : Закон України від 6 вер. 2012 р. № 5207-VI // Відомості Верховної Ради. – 2013. – № 32. – Ст. 412.
11. Про запобігання корупції : Закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1700-VII // Відомості Верховної Ради. – 2014. – № 49. – Ст. 2056.
12. Порядок проведення антикорупційної експертизи : затв. Наказом Міністерства юстиції України від 18.03.2015 р. № 383/5 // Офіційний вісник України. – 2015. – № 24. – Ст. 715.
13. Методологія проведення антикорупційної експертизи : затв. Наказом Міністерства юстиції України від 23.06.2010 р. № 1380/5 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon0.rada.gov.ua/laws/show/v1380323-10
14. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу : Закон України від 18 бер. 2004 р. № 1629-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 29. – Ст. 367.
15. Про впорядкування процесу здійснення експертизи проектів законів України та інших нормативно-правових актів на предмет їх відповідності *acquis communautaire* : Наказ Міністерства юстиції України від 28 квіт. 2005 р. № 42/5 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0451-05>
16. Про проведення ґендерно-правової експертизи : Постанова Кабінету Міністрів України від 12 квіт. 2006 р. № 504 // Офіційний вісник України. – 2006. – № 15. – Ст. 1113.
17. Інструкція з проведення ґендерно-правової експертизи : затв. Наказом Міністерства юстиції України від 12.05.2006 р. № 42/5 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v42_5323-06
18. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13 січ. 2011 р. № 2939-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 32. – Ст. 314.
19. Програма інформатизації законотворчого процесу у Верховній Раді України на 2012-2017 роки : затв. Постановою Верховної Ради України від 5 лип. 2012 р. № 5096-VI // Відомості Верховної Ради. – 2013. – № 37. – Ст. 492.
20. Положення про веб-ресурси Верховної Ради України : затв. Розпорядженням Голови Верховної Ради України від 19 трав. 2015 р. № 699 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/699/15-рп>
21. Дорогих С. О. Впровадження новітніх технологій доступу громадян до публічної інформації / С. О. Дорогих // Інформація і право. – 2013. – № 2. – С. 77–83.